

Шпак Ю.В.

Державний університет «Житомирська політехніка»

ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН

У даний час світ перебуває в процесі глибоких і динамічних змін. Глобалізація впливає на міжнародні відносини, активізуючи їх і надаючи взаємозалежності держав всеохоплюючий і універсальний характер. Однак жоден регіон світу, навіть такий потужний, як Західна Європа, не може розглядатися інакше, як у тісному зв'язку з іншими регіонами і розвитком всієї світової політичної і економічної системи. Більше того, стан навколишнього середовища і екологічна безпека країн Європейського Союзу, їхня політична позиція багато в чому спираються на взаємини з іншими європейськими країнами і залежать від них. До таких країн належить і Україна, яка сама, будучи частиною Європи, зацікавлена в інтенсивній взаємодії з усіма європейськими державами і Європейським Союзом. Європейський Союз – це єдина з усіх нині існуючих груп держав, що виникли у процесі регіональної економічної інтеграції, яка опинилася на межі стадії повної інтеграції.

Не дивлячись на безсумнівні успіхи інтеграції, залишається чимало проблем управління інтегрованою економікою і узгодження інтересів національних держав-членів ЄС. Одним з найважливіших і найбільш актуальних проблем Європейського Союзу є проблеми охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки континенту в умовах зміни клімату, тому тенденції, що відбуваються в даний час в європейському розвитку, змушують замислюватися над такими складними теоретичними питаннями, як якість життя європейців. У зв'язку із цим роль екологічної політики у сфері кліматичних змін значно зростає у процесі формування нових напрямків політичної науки, що охоплюють сфери економіки, права, соціології, екології і знаходяться у взаєминах одна з одною.

Ключові слова: екологія, екологічна політика, природоохоронна діяльність, Європейський Союз, захист навколишнього середовища, екологічна криза, екополітичний простір, кліматичні зміни.

Постановка проблеми. Із кінця 1980-х років у всьому світі наростає занепокоєння кліматичними змінами, що відбуваються. Останні наукові дані неспростовно доводять, що домінуючою причиною кліматичних змін є антропогенний чинник посилення парникового ефекту. Головна теза: зміна клімату – дуже серйозна проблема, знання про її причини – достовірні. Є ризик сильних і різких змін, до 2050 року глобальне потепління може вирости до 2-5°C. Розглядаються зворотні зв'язки, здатні в ХХІ столітті посилити ефект на 1-2°C. Особливу тривогу викликають масові посухи і нестача прісної води; руйнування льодовикових щитів Гренландії та Антарктиди, що веде до сильного підйому рівня моря. Вплив зміни клімату глобальний, довгостроковий і пов'язаний із великими ризиками і невизначеностями. Зміна клімату впливає на світові ринки через широкий спектр чинників, включаючи і політичні [5]. Проблема прямо пов'язана з якістю і навіть ціною життя людей, рівноправністю і справедливим розподілом збитку. Ці етичні категорії охоплюють

наші відносини з наступним і майбутніми поколіннями. Тяжкість наслідків і аналіз коротко- і довгострокових витрат показують, що потрібні термінові та жорсткі заходи щодо зниження викидів парникових газів, а також заходи з адаптації до того, чого уникнути вже не можна [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування механізмів реалізації екологічної політики держави в контексті кліматичних змін привертає увагу як українських, так і закордонних науковців. Зокрема, дослідженнями екологічної політики займалося чимало вітчизняних науковців: І. Дегтярова, О. Мельник, М. Лемешев, М. Мелешкіна, Н. Мойсеєва, Л. Розанова та інші. Вивченню сутності еколого-економічних систем (ЕЕС), їхньої структури та системоутворюючих чинників присвячено дослідження Ю. Бурих, С. Марова, І. Грабинського, Л. Загвойської, Н. Daly, R. Costanza, О. Каленської, О. Кузьменко, К. Mäler, М. Moiceєva, Nicholas Stern та ін. Проблематика оцінки та управління екологічними ризиками отримала розвиток у роботах таких науков-

ців, як В. Вітлінський, О. Веклич, Л. Главинська, А. Єлохін, С. Ілляшенко, В. Кислий, А. Качинський, А. Куклін, С. Іванюта, І. Стародубцев, К. Таранюк, А. Татаркін, А. Черепанова та інші. Хоча в роботах цих та інших авторів розглянуто різні аспекти реалізації екологічної політики у сфері кліматичних змін, залишається низка не повною мірою висвітлених питань, пов'язаних з особливостями реалізації екологічної політики в контексті кліматичних змін, зокрема з урахуванням досвіду ЄС та пошуком шляхів її удосконалення.

Метою статті є вивчення європейського досвіду формування механізмів реалізації екологічної політики держави у сфері кліматичних змін.

Виклад основного матеріалу. Європейський Союз (ЄС) є однією із провідних економік, коли йдеться про боротьбу з викидами парникових газів. До 2018 року він скоротив викиди парникових газів на 23% у порівнянні з базовим рівнем 1990 року і має намір добитися скорочення на 40% до 2030 року. У грудні 2019 року Європейська комісія представила Європейську зелену угоду – пакет заходів, спрямованих на скорочення викидів парникових газів до 2030 року і декарбонізацію економіки ЄС до 2050 року відповідно до зобов'язань за Паризькою угодою.

Правовою основою європейської екологічної політики протидії змінам клімату є Стаття 191 Договору про функціонування Європейського Союзу (ТФЕУ), що робить боротьбу зі зміною клімату метою екологічної політики ЄС.

Без додаткових заходів зі скорочення викидів, згідно із прогнозами, протягом цього століття середня глобальна температура виросте на 1,1-6,4°C. Людська діяльність, така як спалювання викопного палива, вирубування лісів і ведення сільського господарства, призводять до викидів вуглекислого газу (CO₂), метану (CH₄), закису азоту (N₂O) і фторуглеродів. Ці парникові гази затримують тепло, що випромінюється земною поверхнею, і не дають йому полетіти в космос, викликаючи тим самим глобальне потепління [5].

Глобальне потепління призвело і призведе до більш екстремальних погодних явищ (таких як повені, посухи, сильні дощі та хвилі тепла), лісових пожеж, нестачі води, зникнення льодовиків і підвищення рівня моря, змін у розподілі або навіть зникнення фауни і флори, хвороб і шкідників рослин, нестачі продовольства і прісної води, а також міграції людей, що рятуються від цих бід. Наука показує, що ризики необоротних і катастрофічних змін значно зростають, якщо глобальне потепління перевищить 2°C або навіть 1,5°C.

Ще в 2006 році Ніколас Стерн припустив, що управління глобальним потеплінням буде коштувати 1% світового ВВП щороку, тоді як бездіяльність може коштувати не менше 5% і до 20% світового ВВП у гіршому випадку. Таким чином, для інвестування в низьковуглецеву економіку потрібна лише невелика частина загального світового ВВП, а боротьба зі зміною клімату, у свою чергу, матиме наслідком користь для здоров'я і підвищить енергетичну безпеку і скоротить інший збиток [6].

Адаптація до зміни клімату варіюється від м'яких і недорогих заходів (збереження води, сівозміну, посухостійкі культури, суспільне планування і підвищення обізнаності) до дорогих заходів захисту і переселення (збільшення висоти дамб, переміщення портів, промисловості і людей далеко від прибережних районів). Стратегія ЄС щодо адаптації до зміни клімату спрямована на те, щоб Європа стала більш стійкою до зміни клімату. Вона сприяє більшій координації та обміну інформацією між державами-членами та врахуванню питань адаптації у всіх відповідних стратегіях ЄС [1].

У грудні 2015 року, після більш ніж двох десятиліть переговорів, урядом прийнято першу універсальну угоду з боротьби зі зміною клімату на 21-й Конференції Сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (РКЗК ООН) в Парижі. Паризька угода передбачає збереження збільшення глобальної середньої температури нижче на 2°C у разі спроби підтримувати його на 1,5°C вище доіндустріального рівня. Для досягнення цієї мети сторони прагнуть якомога швидше досягти глобального піку викидів парникових газів і досягти чистих нульових викидів у другій половині цього століття. Фінансові потоки повинні слідувати цим цілям. По-перше, всі сторони повинні вжити зусиль зі скорочення викидів парникових газів, дотримуючись принципу «загальної, але диференційованої відповідальності і відповідних можливостей», тобто відповідно до своїх індивідуальних ситуацій і наявних можливостей. Кожні п'ять років всі країни повинні оновлювати свої плани дій у сфері клімату і повідомляти про них у прозорий спосіб, щоб можна було оцінити колективний прогрес («глобальний облік»). Зокрема, найбільш уразливим, найменш розвиненим країнам і малим островам, що розвиваються, буде надана підтримка як у фінансовому плані, так і шляхом нарощування потенціалу. Угода набула чинності в листопаді 2016 року, після того як вона була рати-

фікована пороговим числом в 55 урядів, які представляють не менше 55% загальних глобальних викидів парникових газів. Усі країни ЄС ратифікували Паризьку хартію [4].

За допомогою своєї кліматичної та енергетичної системи ЄС взяв на себе зобов'язання з виконання таких цілей, які повинні бути досягнуті до 2030 року: скорочення викидів парникових газів, як мінімум, на 40% нижче рівня 1990 року, поліпшення ефективності енергетики на 32,5%, а також збільшення частки поновлюваних джерел енергії до 32% від кінцевого споживання. Структура 2030 року є продовженням «20-20-20 цілей», визначених у 2007 році лідерами ЄС на 2020 рік: скорочення викидів парникових газів на 20%, збільшення частки поновлюваних джерел енергії в кінцевій енергії на 20%, скорочення загального споживання первинної енергії в ЄС на 20% (все в порівнянні з 1990 р.). Усе це мало наслідком обов'язкові законодавчі заходи [4].

Система торгівлі викидами ЄС (ETS), перший і, як і раніше, найбільший міжнародний вуглецевий ринок, є ключовим інструментом політики ЄС у боротьбі зі зміною клімату. Він заснований на принципі «обмеження і торгівля»: «обмеження» встановлюється для загальної кількості викидів парникових газів, які можуть бути викинуті більш ніж 11000 установами (заводами, електростанціями тощо), включеними у схему. Кожна установка купує або отримує «квоти на викиди», виставлені на аукціон державами-членами. Ці кредити – відповідні одній тонні CO₂ кожен – можуть бути продані іншим установам, якщо вони не використовуються. Згодом загальна сума допомоги поступово зменшується. Два фонду – фонд модернізації і фонд інновацій – допоможуть модернізувати енергетичні системи в державах-членах із низьким рівнем доходу і будуть стимулювати інновації шляхом фінансування проектів у галузі поновлюваних джерел енергії, уловлювання та зберігання вуглецю (УЗВ) і проектів із низьким рівнем викидів вуглецю. Авіаційні викиди також охоплюються ETS, однак нинішній виняток для міжконтинентальних польотів було продовжено до кінця 2023 року, коли почався перший етап Схеми скорочення і компенсації викидів вуглецю для міжнародної авіації міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО). Швейцарія і ЄС домовилися пов'язати свої системи торгівлі викидами [2].

Викиди від секторів, не охоплених ETS, таких як автомобільний транспорт, відходи, сільське господарство і будівлі, відповідають обов'язковим щорічним цілям скорочення викидів парнико-

вих газів для кожної держави-члена, викладеним у Постанові поділу зусиль (ESR). У недавньому оновленні Парламент і Рада погодили мінімальні цілі на 2021–2030 роки, щоб допомогти в досягненні мети ЄС щодо скорочення викидів парникових газів на 30% у цих секторах у порівнянні з 2005 роком і внести вклад у досягнення цілей Паризької угоди. Крім того, вперше кожна держава-член повинна буде забезпечити, щоб викиди від землекористування, змін у землекористуванні та лісового господарства не перевищували абсорбцію. Іншими словами, ліси, орні землі і луки будуть управлятися стійко, щоб поглинати якомога більше парникових газів з атмосфери і, принаймні, стільки, скільки викидає сектор («правило без дебетів»), і таким чином створювати важливий внесок у боротьбу зі зміною клімату.

Директива з відновлюваних джерел енергії прагне до того, щоб до 2030 року кількість поновлюваних джерел енергії, таких як біомаса, вітер, гідроенергії і сонячна енергія, становитиме принаймні 32% від загального споживання енергії в ЄС із точки зору вироблення електроенергії, транспорту, опалення та охолодження. Кожна держава-член устанавлює свої національний план дій у галузі поновлюваних джерел енергії, включаючи секторальні цілі. Для того щоб включити використання поновлюваних джерел енергії у транспортний сектор, держави-члени повинні встановити для постачальників палива зобов'язання забезпечити, щоб частка поновлюваних джерел енергії в кінцевому споживанні енергії у транспортному секторі становила не менше 14% до 2030 року.

Переглянута Директива про енергоефективність встановлює цільовий показник енергоефективності в 32,5% для ЄС до 2030 року, до пункту для перегляду в бік підвищення до 2023 року. Вона також продовжує річне зобов'язання з енергозбереження після 2020 року. Крім того, переглянута Директива «Про енергоефективність в Будинку» була прийнята у травні 2018 року і включає в себе заходи, які дозволять прискорити темпи реконструкції будівель і перейти до більш енергоефективним системам, а також поліпшити енергетичні характеристики нових будівель із використанням інтелектуальних систем управління енергоспоживанням.

Більш того, вперше в Регламенті управління впроваджується прозорий процес управління для відстеження прогресу в досягненні цілей Енергетичного союзу ЄС і дії в області клімату, включаючи правила моніторингу та звітності. Держави-члени зобов'язані прийняти комплекс-

сні національні кліматичні та енергетичні плани (КНКЕП) на період 2021–2030 рр. У 2020 році Комісія підведе підсумки остаточних КНКЕП і підтвердить, чи відповідають вони цілям Союзу на 20–30 рік, чи необхідні подальші зусилля. Процес управління також дає можливість оновити плани у 2024 році, щоб відобразити досвід і скористатися новими можливостями на частину десятиліття.

Технологія уловлювання та зберігання вуглецю (CCS) відокремлює CO₂ від викидів в атмосферу (в результаті промислових процесів), стискає CO₂ і транспортує його в місце, де його можна зберігати. Згідно з даними Міжурядової групи експертів зі зміни клімату (МГЕЗК) CCS може видалити 80–90% викидів CO₂ на електростанціях, що працюють на викопному паливі. ЄС створив нормативну базу для комерціалізації і субсидування цієї нової технології. Однак реалізація запланованих демонстраційних проєктів у Європі виявилася складнішою, ніж спочатку передбачалося, оскільки однією з основних перешкод стали високі витрати.

Нові легкові автомобілі, які зареєстровані в ЄС, повинні відповідати стандартам викидів CO₂. Цільовий показник, який повинен бути досягнутий автопарками, становить у середньому 130 г CO₂/км на 2015 рік і буде знижений до 95 г/км з 2021 року. Щоб стимулювати промисловість інвестувати в нові технології, в ЄС передбачені так звані «суперкредити», при цьому найбільш екологічні автомобілі в діапазоні від кожного виробника враховуються як більш ніж один автомобіль під час розрахунку середньої питомої емісії CO₂. Аналогічно становище діє для фургонів. Парламент і Рада домовилися про подальше скорочення викидів CO₂ у всьому автопарку ЄС для нових автомобілів (37,5%) і нових мікроавтобусів (31%) до 2030 року. Паралельно і вперше встановлено цільовий показник скорочення викидів CO₂ на 30% для нових вантажних автомобілів із проміжною метою 15% до 2025 року [4].

Якість палива також є важливим елементом скорочення викидів парникових газів (ПГ). Законодавство ЄС спрямовано на зниження інтенсивності викидів ПГ на 6% до 2020 року: це має бути досягнуто, крім іншого, шляхом використання біопалива, яке, однак, повинно відповідати певним критеріям якості.

Викиди CO₂ від міжнародних морських перевезень значні і, як очікується, значно зростуть. Наполягаючи на глобальному підході, ЄС створив загальносоюзну систему моніторингу, звітності

та перевірки (MRV) викидів CO₂ із кораблів як перший кроку до їх скорочення. Великі кораблі повинні відстежувати і щорічно повідомляти про свої підтвержені викиди CO₂, що виділяються на шляху в порти ЄС і всередині цих портів, а також іншу відповідну інформацію.

Після заборони на хлорфторвуглеці (ХФВ) у 1980-х роках для припинення виснаження озонового шару фторовані гази сьогодні використовуються як замітники в ряді промислових застосувань, таких як кондиціонування повітря та охолодження, оскільки вони не завдають шкоди озоновому шару. Проте вони можуть мати потенціал глобального потепління у 23 000 разів більше, ніж у CO₂. У зв'язку із цим ЄС вжив заходів щодо контролю за використанням фторовмісних газів і заборонив їх використання в нових приладах для кондиціонування повітря і холодильниках до 2022–2025 років, тим самим встановивши темпи глобального припинення виробництва.

Дорожня карта ЄС на 2011 рік для переходу до низьковуглецевої економіки до 2050 року встановила довгостроковий цільовий показник скорочення викидів ПГ на рівні 80%. У листопаді 2018 Комісія представила свою нову довгострокову стратегію для кліматично нейтральної економіки до 2050 року, в якій вона включала вісім різних шляхів, два з яких досягли чистих нульових викидів ПГ. Ця нова стратегія описує шляхи для всієї економіки, пропонуючи різні варіанти скорочення викидів CO₂ і змальовуючи їх наслідки для технологічних рішень і соціально-економічних чинників у всіх основних секторах економіки. Вона включає в себе широкий спектр секторів, починаючи з енергетики, яка відіграє центральну роль у скороченні викидів парникових газів і включає в себе будівлі, транспорт, промислове виробництво і надання послуг, управління відходами, сільське господарство та землекористування, а також використання природних ресурсів.

На Європейській раді 12 грудня 2019 року держави-члени поставили за мету зробити до 2050 року вуглецевий нейтралітет ЄС. Єдине заперечення надійшло від Польщі, яка, хоча і підтримала вуглецевий нейтралітет 2050 року, проте не змогла взяти на себе зобов'язання з досягнення цієї мети.

Європейський зелений курс. У грудні 2019 року нова Європейська комісія представила Європейську зелену угоду – амбітний пакет запропонованих заходів, покликаних дати європейським громадянам і підприємствам можливість отримати вигоду зі стійкого зеленого переходу. Заходи,

супроводжувані первісною дорожньою картою ключових напрямків політики, варіюються від амбітних скорочень викидів до інвестицій у передові дослідження та інновації, збереження природного навколишнього середовища Європи. Підтриманий інвестиціями в зелені технології, стійкі рішення і нові підприємства, «Зелений курс» також може стати новою стратегією зростання ЄС. Участь і прихильність громадськості та всіх зацікавлених сторін має вирішальне значення для успіху даної стратегії. Перш за все, Європейське зелена угода встановлює шлях для справедливого і соціально-орієнтованого переходу. Зокрема, передбачається збільшення цільового показника на 2030 рік до скорочення викидів щонайменше на 50% і навіть до 55%, якщо міжнародні переговори призведуть до зростання амбіцій із боку інших великих емітентів до 2021 року. Однак переговори за пропозиціями в Європейську зелену угоду в найближчі роки визначають, як нова стратегія буде втілена в конкретні заходи.

Роль Європейського Парламенту. У відповідь на пропозицію Комісії про політичні рамки на 2030 рік в області клімату та енергетики Парламент дав сильний сигнал, закликавши до досягнення трьох обов'язкових цілей (більш амбітних, ніж ті, які були остаточно узгоджені): скорочення викидів ПГ щонайменше на 40% порівняно з 1990 роком; 35% – частка поновлюваних джерел енергії в кінцевому споживанні енергії; підвищення енергоефективності на 40%.

Перед Паризькою конференцією із клімату в 2015 році Парламент підтвердив нагальну необхідність «ефективно регулювати і обмежувати викиди від міжнародної авіації та судноплавства». Вона висловила розчарування у зв'язку з тим, що Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО) не погодила скорочення викидів. Замість цього впровадження системи компенсації та скорочення викидів вуглецю для міжнародної авіації (CORSIA) сфокусовано в основному на заліках, без гарантії якості та тільки з 2027 року має юридично зобов'язуючий статус. Основні члени ІКАО ще не готові брати участь в добровільній фазі.

Парламент виступає за широке встановлення цін на вуглець і виступає за розподіл доходів від торгівлі викидами на інвестиції, пов'язані з кліматом. Він попросив про конкретні кроки, включаючи графік, із припинення всіх субсидій на викопне паливо до 2020 року.

Під час переговорів із Радою з фторвмісткими газами парламент висловився за повну відмову від цих шкідливих для клімату газів у декількох

нових секторах, де є безпечні, енергоефективні та економічно ефективні альтернативи.

У більш ранньому відновленні даних про викиди CO₂ із легкових автомобілів і мікроавтобусів парламент наполягав на тому, щоб якомога швидше ввести новий глобальний цикл випробувань, визначений ООН, із тим щоб відобразити реальні умови водіння під час вимірювання викидів CO₂ [4].

З огляду на кліматичну конференцію в Катовіце (COP24) вперше парламент у своїй резолюції від жовтня 2018 року закликав до збільшення цілей ЄС щодо скорочення викидів ПГ до 2030 року на 55%. Крім того, Парламент визнав, що глибоких і найбільш ймовірних необоротних наслідків підвищення глобальної температури на 2°C можна уникнути, якщо буде досягнута більш амбітна мета Паризької угоди – 1,5°C, що потребує зниження глобальних викидів ПГ до чистого нуля, не пізніше 2050 року. Ось чому вона також закликала Комісію запропонувати довгострокову стратегію викидів парникових газів в Європі в середині століття.

У липні 2018 року парламент прийняв резолюцію про кліматичну дипломатію ЄС, в якій він наголосив на відповідальності ЄС за керівництво кліматичними діями і запобіганням конфліктів. У доповіді підкреслюється, що дипломатичний потенціал ЄС повинен бути укріплений із метою сприяння глобальним діям в області клімату, підтримки реалізації Паризької угоди і запобігання конфліктів, пов'язаних зі зміною клімату.

Нарешті, в листопаді 2019 року парламент оголосив надзвичайну кліматичну ситуацію в Європі і закликав всі країни ЄС взяти на себе зобов'язання забезпечити нульові викиди парникових газів до 2050 року.

Висновки. Отже, зміни клімату, викликані господарською діяльністю людини, є реальністю. Для зниження ризику його негативних впливів потрібно вжити заходів зі значного скорочення викидів парникових газів. Причому ці заходи мають бути вжиті в терміновому порядку. Дії щодо вирішення проблеми зміни клімату не зможуть бути успішними без визначення довгострокових цілей за рівнем концентрації парникових газів в атмосфері [1]. Наукові дослідження показують, що цією метою повинна бути стабілізація на рівні 500-550 ppm CO₂-еквівалента. Тоді можливо зупинити глобальну зміну клімату на 2°C від доіндустріального рівня і уникнути найбільш важких наслідків. Ринкові механізми, нові низьковуглецеві технології, а також заходи з енергоефективності та енергозбереження мають високий

потенціал зниження викидів парникових газів. Дії повинні бути розпочаті негайно і включати в себе як скорочення викидів парникових газів, так і адаптаційні заходи. Під час реалізації цілеспрямованої та ефективної кліматичної політики проблема може бути вирішена паралельно із продовженням економічного зростання у світовому масштабі. Ключові заходи майбутнього міжнарод-

ного співробітництва повинні включати такі елементи: 1) торгівля дозволами на викиди; 2) технологічне співробітництво; 3) заходи зі збереження лісів; 4) заходи з адаптації [5]. Тому вивчення та використання європейського досвіду дасть змогу ефективно сформулювати механізми реалізації екологічної політики в контексті кліматичних змін України.

Список літератури:

1. Грабинський І.М., Федунь Ю.Б. Реалізація політики сталого еколого-економічного розвитку в країнах ЄС: досвід для України. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2010. № 691. С. 327–333.
2. Матвеева Е.В. Экологическая политика Евросоюза. Международные отношения. Политология. Регионоведение. *Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского*. 2010. № 6. С. 311–317.
3. МГЭИК, 2001 (IPCC): Изменения климата 2001. Третий оценочный доклад Межправительственной группы экспертов по изменению климата (IPCC). Резюме для лиц, определяющих политику. Т. 1. Научные аспекты. – 109 с. Т. 2. Последствия, адаптация и уязвимость. – 107 с. Т. 3. Смягчение последствий. – 103 с. www.ipcc.ch. Всемирная метеорологическая организация, 2003, www.wmo.ch.
4. Офіційний веб-сайт Європейського парламенту. URL : <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/71/environment-policy-general-principles-and-basic-framework>.
5. *Avoiding Dangerous Climate Change*, 2006 H.J. Schellnhuber, W. Cramer, N. Nakicenovic, T. Wigley, G. Yohe (eds.). Cambridge University Press, Cambridge. 392 pp.
6. Stern, N. (2006). “Stern Review on The Economics of Climate Change (pre-publication edition). Executive Summary”. HM Treasury, London. Archived from the original on 31 January 2010. Retrieved 31 January 2010.

Shpak Yu.V. EXPERIENCE OF IMPLEMENTATION OF ECOLOGICAL POLICY OF THE EUROPEAN UNION IN THE FIELD OF CLIMATE CHANGE

The world is currently in the process of profound and dynamic change. Globalization affects international relations, intensifying them and giving the interdependence of states a comprehensive and universal character. However, no region of the world, even as powerful as Western Europe, can be considered other than in close connection with other regions and the development of the world's political and economic system. Moreover, the state of the environment and environmental security of the European Union, their political position is largely based on relations with other European countries and depend on them. Such countries include Ukraine, which itself, as part of Europe, is interested in intensive cooperation with all European countries and the European Union. The European Union is the only one of all existing groups of states that emerged in the process of regional economic integration, which was on the verge of full integration.

At the same time, with the undoubted success of integration, there are still many problems in managing the integrated economy and reconciling the interests of the national EU member states. One of the most important and urgent problems of the European Union is the problems of environmental protection and environmental safety of the continent in the context of climate change, so current trends in European development make us think about such complex theoretical issues as the quality of life of Europeans. In this regard, the role of environmental policy in the field of climate change is growing significantly in the process of forming new areas of political science, covering the fields of economics, law, sociology, ecology and are in a relationship with each other.

Key words: ecology, ecological policy, nature protection activity, European Union, environmental protection, ecological crisis; ecopolitical space, climate change.